

ZE WILLEN WEL, MAAR DURVEN NIET

SAM DE SMEDT (HOOFDREDACTEUR)

"Kom erbij, sluit u aan, blijf daar niet zo lullig staan!" Dit en ander fraais – "Koeien vrij, flikken in de wei!" – scandeerden we tien jaar geleden in tal van betogingen. De plichtsgetrouwe ordehandhavers voelden zich niet onmiddellijk aangesproken – andere omstanders overigens ook niet – maar onze leuzen waren toch gemeend (dat van die koeien en die 'flikken' in overdrachtelijke zin uiteraard).

Wie niet betoogt, vraagt zich af waarom anderen betogen. Wie betoogt, vraagt zich af waarom anderen niet betogen. En dat is ook zo in partijen, bewegingen, verenigingen. Wie erbij hoort, vraagt zich af wat anderen ervan weerhoudt aan te sluiten, toe te treden of lid te worden. Voor de belangenbehartiging (naar boven) of de dienstverlening (naar beneden) wil men nog wel eens een lidkaart kopen of een lidmaatschapsbijdrage storten. Maar voor partijgeest, bewegingswerk of verenigingsleven bedankt men.

Individualisme beschrijft ten dele wat er aan de hand is, maar verklaart niet waarom de mensen verkiezen afzijdig/onzijdig te blijven. Tijdgebrek speelt zeker een rol. Gezin, werk, hobby's en andere 'verplichtingen' genieten terecht of ten onrechte voorrang. Maar er is ook onwetendheid ("A C Watte?"), onverschilligheid ("Kan me niet schelen"), onvermogen ("Laat me gerust"), ontmoediging ("Helpt toch niks"), vooroordelen ("Niks voor mij"), achterlijkheid ("Ontzuilen!"), zelfonderschatting ("Ik ben daar geen goei voor") of -overschatting ("Ik kan dat beter alleen"). Die en andere (drog)redenen – letterlijke uit-vluchten – hebben stuk voor stuk te maken met een zekere terughoudendheid, niet zozeer om zich te herkennen in, maar vooral om zich te bekennen/bekeren tot.

"Het vergt meer moed te fluisteren dat ge bij 't ACW zijt dan te roepen dat ge homo zijt" vertrouwde een gidsende *godfather* me toe. Er is iets van. Outing is in. Het private wordt meer en meer publiek (gemaakt), gepubliceerd. Denk aan seksuele voorkeuren of familiale spanningen. Omgekeerd wordt het publieke meer en meer private (gehouden), geprivatiseerd. Denk aan religie en politiek. Op zich valt meer openheid voor het individuele en meer eerbied voor het collectieve niet af te wijzen. Maar overdrijven leidt tot misbruiken en wantoestanden.

Over het te grabbel gooien van taboes en privacy (door paparazzi, onbemande camera's, talkshows of politieke tegenstrevers) is al genoeg geredetwist. Over het met

minachting bejegenen van politieke interesse of sociaal engagement (in KAJ, KBG, KAV of KWB) wordt amper nagedacht. Het ene vindt men kennelijk schandelijk. Het andere ervaart men blijkbaar als gewoon.

Opkomen voor een partij, meedoen met een beweging, deelnemen aan een vereniging... Het vergt moed. Weinigen voelen zich aangesproken. Velen aarzelen of weigeren, uit schroom ("Ziet ge mij al rondlopen in zo'n T-shirt van Wereldsolidariteit?"), of zelfs uit plaatsvervangende schaamte ("Zie Peirens daar lopen met zijn groen sjalleke om!").

Een dergelijke houding blijkt niet zonder gevaar. Als iedereen zo zou reageren... Misschien een retorische argumentatie. Maar hoe dan ook een valabel argument. Want als iedereen inderdaad zo zou reageren, dan is er geen maatschappelijk middenveld meer, dan zijn er geen verenigingen, bewegingen, partijen meer.

Een democratisch bestel heeft nochtans nood aan een maatschappelijk middenveld, niet alleen een markt waar gekocht en verkocht wordt, maar ook een plein waar gediscussieerd en gedebatteerd wordt. Een marktplein dus waar mensen handel drijven, zowel in goederen en diensten als in opvattingen en overtuigingen, en waar burgers van gedachten wisselen over de staat, over het ware, het goede of het schone. Concurrentie en competitie gaan er hand in hand met coöperatie en cohesie.

Daar bevindt zich zowel de voedingsbodem als de leerschool van de democratie. Daar krijgt de democratie daadwerkelijk gestalte. Niet in de gezagsverhouding tussen ouders en kinderen. Niet in de machtsverhouding tussen overheid en onderdaan. Maar in de samenwerking en de uitwisseling tussen verantwoordelijke personen die zowel hun eigenbelang als hun groepsbelang leren behartigen en al doende ook leren dat beide onlosmakelijk en in aanzienlijke mate samenhangen.

Democratie is trouwens meer dan een verzameling instellingen zoals rechtsstaat, machtsdeling, meerpartijstelsel, verkiezingen, meerderheidsregel, minderheidsrechten, burgerschap, grondwettelijk gewaarborgde vrijheden, onschendbaarheid enzovoorts. Democratie is ook – en voornamelijk – een politieke cultuur van meningsverschil en tegenspraak, standpuntbepaling en overleg, zorg en arbeid. En die democratische humus verdort en verdroogt bij gebrek aan water en verstikt zonder lucht. Water, dat zijn mensen die niet alleen durven uitkomen voor hun ideeën, maar hun visie ook uitdragen en samen met anderen uitdagingen aanpakken en weerstanden (zichzelf inbegrepen) overwinnen. Lucht, dat is een maatschappelijk middenveld dat krachten bundelt om, tussen burger en staat en tegenover de onzichtbare hand van de met ongelijkheid behepte markt, macht te verwerven en invloed uit te oefenen door een zichtbare vuist te maken, niet om de andersdenkende te slaan, maar om bij ministers, parlementairen, ambtenaren of tegenstanders op tafel of op de deur te kloppen.

Als de privatisering van het publieke zich doorzet, neemt de drempelvrees toe en de gemeenschapszin af, inzonderheid de bereidheid om zich niet alleen te interesseren voor electorale campagnes, maar zich te engageren voor maatschappelijk middenveldwerk. Als dit in het gedrang komt, komt de democratie in de verdrukking, want geen democratische politieke cultuur (DPC) zonder dit soort werk. Dus kom erbij, sluit u aan, en blijf daar niet zo lullig staan.